

УДК 821.162.1-3.09(092)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/55-2-20>

Віра ЛИСІК,

orcid.org/0000-0002-5873-6075

*аспірантка кафедри зарубіжної літератури та полоністики
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна) viryska28@gmail.com*

ПОЕТИКАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РАННЬОЇ МАЛОЇ ПРОЗИ АНДЖЕЯ СТАСЮКА: НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРОК «ДУКЛЯ» ТА «ГАЛИЦЬКІ ОПОВІДАННЯ»

*Основною темою статті є вивчення життя і творчості відомого у Польщі і світі письменника – Анджея Стасюка (1960 р.н.). Досліджувана **проблема** охоплює коло питань про поетикальні особливості ранньої малої прози письменника. **Мета** статті полягає у виявленні та обґрунтуванні на матеріалі збірок «Дукля» (1997) та «Галицькі оповідання» (1995) поетикальних особливостей ранньої малої прози польського письменника Анджея Стасюка. Для реалізації мети з'ясовано соціо-культурні обставини життя і творчості А.Стасюка; визначено жанрово-стильові параметри ранньої малої прози письменника; проаналізовано зображально-виражальні засоби створення художньої реальності. Встановлено, що культурно-історичні обставини в Польщі і світі в кінці ХХ–на початку ХХІ ст. є чинником літературно-мистецького контексту, в якому формувалася творчість і непересічна, харизматична особистість А.Стасюка. За жанрово-стильовими характеристиками твори малої прози в аналізованих збірках мають ознаки стилю non-fiction, есеїстично-репортажну форму і відображають реальні події із стилістичними ефектами та певною дозою licentia poetica. Література non-fiction ґрунтується на правдивості, проте не виключає вигадки, тому образи в її творах близькі до однозначності, залишаючи право на переносне тлумачення читачем. Розглянуті нами поетикальні особливості малої ранньої прози А.Стасюка – тропи, стилістичні фігури, сюжет, композиція, портрет, пейзаж, інтер'єр, монологи, діалоги, мова автора, елементи фоніки тощо виступають засобом досягнення творчої мети автора як художньо-образного, естетичного відтворення реалій приватного та суспільного життя поляків та Польщі наприкінці ХХ ст. Зображально-виражальні засоби в авторському застосуванні та створенні розкривають тему людського буття та утверджують ідею всеперемагального життя, в якому тісно переплетені народження і смерть, святість і гріх, прекрасне і потворне та інше. Безперечно, саме засоби поетики ранньої прози А.Стасюка роблять його творчість впізнаваною серед інших і легко візуалізують вербальний текст у читачьому сприйнятті.*

***Ключові слова:** мала проза, зображально-виражальні засоби, художня реальність.*

Vira LYSIK,

orcid.org/0000-0002-5873-6075

*Graduate Student at the Department of Foreign Literature and Polonistics
Ivan Franko State Pedagogical University of Drohobych
(Drohobych, Lviv Region, Ukraine) viryska28@gmail.com*

POETIC FEATURES OF ANDREJ STASYUK'S EARLY SHORT PROSE: BASED ON THE MATERIALS OF THE COLLECTION «DUKLIA» AND «HALITIC STORIES»

The main topic of the article is the study of the life and work of the famous writer in Poland and the world – Andrzej Stasyuk (born in 1960). The investigated problem covers a range of questions about the poetic features of the writer's early short prose. The purpose of the article is to identify and justify the poetic features of the early short prose of the Polish writer Andrzej Stasyuk based on the material of the collections «Duklya» (1997) and «Halytskyi povidanyi» (1995). To realize the goal, the socio-cultural circumstances of A. Stasyuk's life and work were clarified; the genre and style parameters of the writer's early short prose are defined; visual and expressive means of creating artistic reality are analyzed. It was established that the cultural and historical circumstances in Poland and the world at the end of the 20th and the beginning of the 21st centuries. is a factor of the literary and artistic context in which creativity and unique, charismatic personality of A. Stasyuk was formed. According to the genre and style characteristics, the works of short prose in the analyzed collections have features of the non-fiction style, essay-report form and reflect real events with stylistic effects and a certain dose of licentia poetica. Non-fiction literature is based on truthfulness, but does not exclude fiction, therefore the images in its works are close to unambiguity, leaving the right to figurative interpretation by the reader. The poetic features of the small early prose of A. Stasyuk that we have considered – tropes, stylistic figures, plot, composition, portrait, landscape, interior, monologues, dialogues, the author's language, elements of phonics, etc. are a means of achieving the author's creative goal as an artistic, figurative, aesthetic reproduction of the realities of the private and public life of Poles and Poland at the end of the

20th century. Figurative and expressive means, which in the author's use and creation reveal the theme of human existence and affirm the idea of an all-conquering life, in which birth and death, holiness and sin, beautiful and ugly, and others are closely intertwined. Undoubtedly, it is the means of the poetics of A. Stasyuk's early prose that make his work recognizable among others, and the verbal text is easily visualized in the reader's perception.

Key words: short prose, figurative and expressive means, artistic reality.

Постановка проблеми. В сучасних умовах вселенських потрясінь творчість всесвітньо відомого польського прозаїка, поета, драматурга Анджея Стасюка (1960 р.н.) відповідає на цивілізаційні питання-виклики, які постають в бутті людини та спільноти, – про життя, його сенс і цінності, самодостатність та ідентичність. Творчість А.Стасюка є взірцем використання низки поетикальних засобів – тропи, стилістичні фігури, сюжет, композиція, портрет, пейзаж, інтер'єр, монологи, діалоги, мова автора, елементи фоніки тощо, які в читацькому сприйнятті та літературознавчому аналізі засвідчують мистецьку майстерність письменника у способі образотворення, виборі мовно-стилістичних елементів тощо. Особливо це стосується ранньої малої прози, поетикальних особливостей тексту збірок «Дукля» (польс. «Dukla», 1997) та «Галицькі оповідання» (польс. «Opowieści galicyjskie», 1995).

Поетикальні особливості прози як предмет вивчення доцільно розглядати як текстові ознаки індивідуального стилю письменника та контексту його становлення. На формування стилю А.Стасюка виразний вплив справили досвід особистісного та події суспільного життя, соціокультурні умови у Польщі та світі, які створюють часо-просторовий контекст життя і творчості письменника, його світоглядні цінності та пріоритети, тотожність певній літературній традиції та новаторство, зміст творчості тощо. Тож прозу А.Стасюка характеризує філософічність, високий рівень інтелектуалізму, відсутність штамів, широка палітра зображально-виражальних засобів.

Аналіз досліджень. Проблему поетикальних особливостей ранніх прозових творів А.Стасюка досліджуємо на міжпредметному рівні – на стику літературознавства, лінгвістики, психології, культурології, перекладознавства.

Своєрідним дослідженням творчості письменника є переклад його творів, зокрема українською мовою, оскільки переклад це не лише мовленнєва, але й багатоаспектна інтелектуальна діяльність перекладача. Український читач пізнає твори А.Стасюка у перекладі Тараса Прохаська, Остапа Сливинського, Юрія Андруховича, Богдани Магіяш, Наталії Чорпіти, Богдана Ославського, що, в свою чергу, обумовило дослідницький інтерес до постаті письменника та його творчості. Осо-

бливості творчості, перипетії біографії Анджея Стасюка вивчали українські та зарубіжні дослідники, зокрема: Б.Бакула, Ю. Запорожченко, Р.Зіманд, О. Калинюшко, Е.Конончук, І. Кропивко, П.Мілллаті, Р. Нанівський, П.Нора, В.Стіварт, Н.Стракаускайте, Л. Тиха, П.Чаплінський та низка інших. Однак питання поетикальних особливостей ранньої малої прози збірок «Дукля» та «Галицькі оповідання» А.Стасюка не є повністю розглянутим, що й обумовило вибір теми нашої статті.

Метою статті є виявлення та обґрунтування на матеріалі збірок «Дукля» та «Галицькі оповідання» поетикальних особливостей ранньої малої прози польського письменника Анджея Стасюка.

У межах визначеної мети необхідно вирішити такі **завдання**: з'ясувати соціо-культурні обставини життя і творчості А.Стасюка; визначити жанрово-стильові параметри ранньої малої прози А.Стасюка (на матеріалі збірок «Дукля» та «Галицькі оповідання»); проаналізувати зображально-виражальні засоби створення художньої реальності в малій прозі А.Стасюка.

Виклад основного матеріалу. Анджей Стасюк народився 25 вересня 1960 року у Варшаві. Після складних життєвих перипетій у 1987 році майбутній письменник оселився у лемківському селі Воловець, що знаходиться у Нижніх Бескидах (Польща). Згодом жителі цього регіону стали прототипами героїв А. Стасюка, зокрема у збірках оповідань «Галицькі оповідання» (1995) та «Дукля» (1997), які належать до так званої «карпатської» тематики. У 1992 році, у часи перелому та очікування змін, офіційно дебютував збіркою оповідань «Мури Геброну». Разом із своєю дружиною Монікою Шнайдерман заснував у 1996 році видавництво «Чарне», яке на даний час є найбільшим видавництвом у Польщі, популяризує в перекладі українських сучасних письменників.

Культурно-історичні обставини в Польщі і світі в кінці ХХ–на початку ХХІ ст., зокрема політичні трансформації 1989 року, є чинником виникнення польського літературного постмодернізму, того літературно-мистецького контексту, в якому формувалася творчість і непересічна, харизматична особистість А.Стасюка.

Однією із головних особливостей постмодерністської прози є актуалізація концептів, які віддзеркалюють специфіку національної менталь-

ності та культури (Гром'як Р., 2007: 549]. Творчість А. Стасюка складається переважно із коротких прозових форм, що постають як предмет опису чи не в кожному критичному літературному вислові, присвяченому так званій молодій прозі 90-х років.

На початку своєї мистецької діяльності автор належав до так званого покоління «бру-Льону» – нової генерації письменників «молодої літератури». Характерним для цієї формації була позиція «літературного Парнасу», стратегія скандалу, відхід від історії і мартирології, повернення до оповідання – «повернення фабули» і літературного ремесла. У цей час у постмодерній літературі виникає виключно польський феномен – «проза малих вітчизн», який не подібний до інших національних постмодернізмів і полягала у пошуку і дослідженні суті часо-простору у світі постмодернізму. Поштовхом до його створення стало неприйняття молодими літераторами визначення культурних центрів, які занурилися «у простір локальної історії та переживань, котрі піддавалися своєрідній міфізації» (Бакула Б., 2000: 8).

До творення феномену літератури «малих вітчизн» можна віднести ранню малу прозу А. Стасюка, а саме збірки оповідань «Галицькі оповідання» і «Дукля», у яких зображено життя простих людей у провінції та периферіях. Оповідання збірок важко віднести до певного жанру – це художня література на межі non-fiction, яка має есеїстично-репортажну форму і відображає реальні події із стилістичними ефектами та певною дозою *licentia poetica*. Література non-fiction ґрунтується на правдивості, проте не виключає вигадки, тому образи в її творах наближуються до однозначності, залишаючи право на переносне тлумачення читачем. Як пише Пьотр Мілллаті: «Stasiuk jest twórcą literatury pięknej, nie publicystą. Jego pisanie rządzi się zupełnie innymi prawami i podlega zupełnie odmiennym kryteriom oceny niż teksty publicystyczne i naukowe, które chcą pokazywać świat takim, jaki jest i wywoływać w nim zmiany. [...] Tylko pozornie jest to piarstwo realistyczne. Jako czytelnicy dajemy się zbyt łatwo zwieść tym wszystkim topograficznym konkretem czy opisom spotkań z rzeczywistymi ludźmi, którymi Stasiuk nasycza swe opowieści» (Millati Piotr, 2008).

Кожен том збірок «Дукля» і «Галицькі оповідання» складається із кільканадцяти коротких оповідань, найдовше з яких однойменне назві збірки – «Дукля». Обидва томи мають багато спільного: стиль зображення, наявність міфізації та мовних цінностей, які сформувалися в межах постмодерністської традиції, бо власне виражальні засоби мови є головною ознакою стилю.

Короткі форми, у яких митець художньо-образно відтворює світ немов ділять цілісніть на фрагменти, на певні відрізки, що відображають індивідуальність історій, оповіді та роздумів, однак, попри зіставлення, формують певний неявний зв'язок. Для стилю прози аналізованих збірок характерною є фрагментарність і відсутність композиції. Ці риси наявні також у наступних публікаціях автора. Оповідання характеризуються різною і не пов'язаною між собою тематикою, між ними відсутній сталий, лінійний, чи художньо-образний зв'язок. Лише в осмисленні цілісності збірки виявляється, що вони описують єдине ціле. Не всі оповідання за своєю будовою можуть функціонувати незалежно. Деякі з них пов'язані причинно-наслідковими зв'язками, вони немов би послідовні епізоди однієї і тієї ж історії, водночас можуть існувати і самостійно. Проте, це не дає нам підстав віднести текстовий виклад до роману чи оповідання – не лише через малу кількість мотивів, а й тому, що причинно-наслідковий зв'язок між художніми реаліями в окремих творах в кожному томі надто слабкий.

«Галицькі оповідання» вводять читача у життєвий світ мешканців маленького гірського села: це тракторист Юзек, який всюди пересувається на своєму тракторі і спить, де завгодно; це Левандовські, який живе один у великому будинку, а вечорами п'є та дивиться порнографічні фільми; а це бідна бабуся, чия хата й майно були спалені блискавкою. Про старих трактористів, лісорубів і сільських хлопів автор говорить мовою у стилі біблійної притчі. Фабула досить бідна на події і різні повороти сюжету – оповідач більше зосереджується на героях, їхньому способі життя і проведеному їхнього часу.

У А. Стасюка світ показаний у момент переходу: відхід від старого в нове. Старе – це комуністична система та всі пов'язані з нею структури, насамперед державне сільське господарство, яке організувало життя всієї околиці та забезпечувало її утримання, а нове, концептом якого є магазин із казково-барвистою вітриною, – це комуністична система, капіталізм, хаос свободи та демократії, які нічого не нав'язують, але й не дають відчуття безпеки чи турботи. Герої оповідань – загублені між світами люди, які легко відмовляються від свого старого способу життя та цінностей на користь барвистої «сирої новизни». Вони сприйнятливі до маніпуляцій, але все ж таки в чомусь автентичні і самодостатні. Основний сюжет збірки – це екзистенційно напружена історія Костейного, який у барі майже на очах у всього села вбиває коханця своєї дружини Семена і невдовзі в загадкових обставинах гине сам.

У збірці «Дукля» укладено двадцять фрагментів (заголовне оповідання – найдовше і найважливіше, решта творів – короткі враження, спогади, роздуми про природу), що розкриває ліричний настрій Стасюкової прози. Пшемислав Чаплінський назвав цю збірку «*gnostyckim traktatem opisowym*», «*dygresyjną formą filozoficznej literatury*», w której język poetycki jest jedynym językiem opisu istnienia, a dostępne naszym zmysłom obrazy bytu są „wskazówkami, jak poradzić sobie z przemijaniem» (Czapliński P., 1998: 141–142).

«Дукля» – це документальна та мандрівна проза, яка насичена поетизацією і літературною фантастикою. Основним компонентом «Дуклі» є особисті міфи автора і спогади із власного життя. А. Стасюк, відвідуючи бескидське містечко, згадує минулі часи, дитинство та юність.

У «Дуклі», як і в «Галицьких оповіданнях» видно, що оповідач не стежить за модою і не їздить на південні курорти, а віддає перевагу подорожі маленькими містечками. Він приїжджає сюди кілька разів, тоді повертається, щоб пізнати її краще, або щось нове віднайти. З іншого боку, він спрямовує свою увагу на пошук власної ідентичності, освіжаючи свої спогади повторними поїздками. Це свідчить про його відчуженість від суєти урбанізованого світу, самодостатність і готовність до заперечення стандартизації у будь-якому прояві. П. Чаплінський говорить про це в такий спосіб: «*Wypowiedziany wprost cel tak licznych przyjazdów do miasta: «obejrzeć wszystko dokładnie», «dopaść ducha miejsca», «pochwyć woń» – wydaje się pełnić rolę stylistycznego tropu z mocnym akcentem na aktywność percepcyjną (czasowniki) jako akt poznawczy. Po drodze wędrowiec rejestruje wrażenia, chwytą ślady materii, zapisuje postrzeżenia w enumeracjach, które według krytyka są «poetyckim sposobem sugerowania statyki bytu» (Czapliński P., 1998: 147).*

Поетикальні особливості, які виокремлюємо у текстах малої прози А.Стасюка, – це стилістичні фігури, образи героїв (система образів), тропи, сюжетні лінії, алюзії, ремінісценції тощо. Аналізуючи та систематизуючи творчий доробок прозаїка, літературознавець П.Чаплінський зазначає: «*Stasiuk nie ma brzegów. Pisze i wydaje książki niczym wezbrana rzeka (dziewięć książek w ciągu siedmiu lat), snuje historie, które sprawiają wrażenie, że nic je nie zdoła zatrzymać, a przy tym ustawicznie zmienia poetyki, jakby każda z nich zużywała się po jednej opowieści» (Czapliński P., 1999: 48).*

Характерним явищем у творчості автора залишаються сюжетні лінії, підпорядковані принципу психологізму, символізму, які спрямовані до

утвердження ідеї споконвічності, безперервності і непереможності життя. Важливе місце у творчості А.Стасюка посідає ставлення головного героя до власного буття та його зв'язок зі світом. Саме на цьому тлі і розкривається ієрархія цінностей та страх перед марністю людського буття у сучасному світі.

Мова творів А. Стасюка є поетичною, повною метафор, порівнянь і мальовничих описів. Ці поетикальні особливості викладу, передусім, міфізують реальність, формують художні образи на базі реальних історичних подій. Магічним місцем обсервації «приватної» Європи для автора є Дукля – «*Ultima Thule*», як він сам пише: кілька вулиць на перехресті – точка на карті. У коротких оповіданнях Анджея Стасюк поєднує реалізм, спостереження суспільних змін, образи з життя маленької громади з фантастикою та метафізикою, які є родом із романтичних балад. У «Галицьких оповіданнях» очевидною є свідомість пустки (простору, існування) і розпаду, відсутність укорінення, а герої драматично поринають у пошуках сенсу подій повсякденного життя, дружби, кохання тощо.

Оповідач – це прибулець, який пізнає життя селян зсередини і шукає своє місце в нецікавому і нудному житті цієї громади. Він розповідає про «викоріненних» людей і спустошені місця, все більше показуючи потребу в *sacrum* і метафізичній тузі. Художня реальність творів адресує увагу читача на схід Польщі, в колишнє державне господарство, де панує велика бідність, а краєвид «покалічений» руїнами радгоспів та кітчевими твореннями минулих часів комуністичної реальності. Тут люди намагаються знайти себе в новому світі, який після занепаду старого настає дуже повільно. Це викликає занепокоєння, невпевненість і відчуття безвиході, а герої в основному шукають забуття в алкоголі, що є не єдиною спільною фабульною проблемою цих оповідань.

Істотним елементом збірки є тема «колективної пам'яті», яка функціонує у закритій сільській спільноті, за плечима якої гіркий воєнний та повоєнний досвід. Вона живе спогадами часів, коли існувало державне сільське господарство. Вдале визначення колективної пам'яті дав П'єр Нора, чим підкреслив характер пам'яті спільноти: «колективна пам'ять – це те, що залишається від минулого у життєвій реальності груп, або те, що ці групи роблять із минулим» (Nora P., 1989: 18). Ідея колективної пам'яті була і є головною для розмірковування над тим, як люди осмислюють себе у часі та якої ролі надають пережитому минулому. Кожна соціальна група (і навіть суспільство

чи нація в цілому) формує загальне уявлення про власне минуле, яке відображає та легітимізує ідентичність цієї групи, і лише в цих заданих межах формується та функціонує індивідуальна пам'ять членів цієї спільноти. Пам'ять та історія не є антиподами: вони співвідносяться не тільки як частка і ціле (де пам'ять віддзеркалює індивідуальний особистісний досвід конкретних історичних подій), але й навзаєм – офіційні історичні дискурси впливають на індивідуальну пам'ять (те, як особа осмислює і оцінює власний досвід, виділяючи важливе та другорядне, тощо). Тобто людина завжди співвідносить особистісний власний досвід з панівними історичними нарративами (Stewart V., 2003: 14). Не менш важливою у творі є «пам'ять місця», концептом якої постає символіка «пустого» місця, де колись стояла стара дерев'яна лемківська церква.

П. Нора створив власну концепцію «місць пам'яті». Дослідник визначає пам'ять як «життя», носіями якої є соціальні групи. Історія, навпаки, становить собою проблемну й неповну реконструкцію або репрезентацію минулого (Nora P., 1989: 20). П.Нора дає кілька дефініцій цього поняття – і прямих, і опосередкованих. По-перше, «місця пам'яті – присутність минулого в теперішньому», а також «місця пам'яті – це остаточна форма, у якій існує комеморативна свідомість в історії, яка ігнорує та потребує її водночас» (Nora P., 1989: 25). При цьому зазначає: «про пам'ять стільки говорять, тому що її більше немає» (Nora P., 1989: 17). П. Нора вважає, що місця пам'яті – це втрачене нами минуле, яке жило десь у свідомості соціальної групи, але незабаром може зникнути назавжди, а саме місце пам'яті перетвориться в історію, яка більше не буде підтримуватися колективною пам'яттю. На думку вченого, місця пам'яті – це те, що підтримує співтовариство різними способами, але одночасно це співтовариство, залучене в процес трансформації та оновлення: воно цінує більш нове, а не старе, майбутнє, а не минуле. У «місцях пам'яті» знаходиться притулок і «кристалізується» сама пам'ять.

Те, що відбувається в художній реальності оповідань збірки «Дукля», також є певною мірою міфізованим. Письменник найчастіше використовує метафору, гіперболу, порівняння та епітети, як і у «Галицьких оповідках». Часто теж можна знайти анімації уособлень неживих предметів. Також з'являються символи, найважливіше з яких – це світло. Світло створює окремі образи та змінює їх. Оповідач намагається підкреслити та підсилити його значення. Воно стає центром конкретних лінгвістичних експериментів суб'єкта,

що фактично є результатом його філософського мислення, сприйняття та уявлення про світло в спостереженні місць. Можна сказати, що збірка «Дукля» має ознаки трактату, яке розпочинається питанням філософського характеру, що вільно розвиває інтерпретації онтологічного порядку не стільки світу, скільки, перш за все, світла. Здається, немов трактат про світло, вплетений в пейзажний опис Підкарпаття. Емоційно-чуттєве у створенні і сприйнятті тексту тісно переплетене із інтелектуально-філософським.

Отже, світло у творах А.Стасюка постає не лише в естетичному мисленні, а також у онтологічному та епістеміологічному міркуваннях. Воно набирає різних значень: чуттєве, символічне, метафізичне, які утворюють нероздільну єдність у часо-просторі твору. Присутність усіх цих сенсів має логічне пояснення у П.Чаплінського: «Stasiuk nie zatrzymuje się jedynie na zjawisku iluminacji, ale dokonuje eksperymentów ze światłem. Pisarz zmienia obraz i wyobrażenie światła w tradycyjnym ujęciu. Rozwarstwia światło na kilka płaszczyzn znaczeniowych. Załamują się przez to jego granice pola semantycznego. Dokonuje się to dzięki metaforze i innym figurom retorycznym, co zmienia strukturę rzeczywistości, przekształca ją i deformuje nie tylko na przestrzeni filozoficznej, ale również ikonicznej» (Czapliński P., 1998: 142). Отже, світло стає образом конкретної матерії, яка набуває форми та міцності і стає концептом життя.

Ефект стилізації створюють також просторіччя та вульгаризми, які рідко, але все ж трапляються у текстах оповідань, надаючи їм емоційного забарвлення та експресії. Автор часто використовує засіб гротеску, поєднуючи приземленість і потворність матеріального світу з високими ідеями та фантазіями.

А. Стасюк використовує образ подорожі як концепт руху, життя у його розвитку і нескінченності. «Podróżować znaczy żyć» – так твердив А. Стасюк (Stasiuk A., 2006: 39). Автор у досить специфічний спосіб переживає подорож і переказує її по-особливому – це скоріше мандрівка через пам'ять, усвідомлення та власні відчуття, ніж переміщення у просторі.

Подорож – це не тільки тема, але теж його поетика – слова, фрази, стилістичні прийоми, постаті, світи і тому подібне. Важко знайти сучасний твір: літературний чи не літературний, у якому б не було наслідування до поетики подорожі, про це іронічно писав Р. Зіманд: «Podróż? Nic łatwiejszego niż podróż» (Zimand R., 1989: 45). Тема подорожі представлена текстом у різних сенсах: очевидному, як специфічний спосіб пізнання

місць (у стилі неквапливого мандрівника), та у метафоричному: подорож пам'яттю та часом, а також мандрівкою до джерела ідеї, події, почуття тощо. Спільним знаменником цьому є Дукля – місто, яке розташоване в горах. Часом воно представлено як місце подій, часом як момент спогадів і роздумів, а часом як враження героя: «Z jednej strony stanowi rękaw z którego już niema dokąd pojechać.» oraz «Dokąd pojechać z Dukli, z Dukli można tylko wracać» (Stasiuk A., 2018: 44). Дукля – це таке місце, що активізує пам'ять, – каже оповідач: «Дукля як memento», – порожній простір, який залишила перенесена лемківська церква. Використання алюзії на «Галицькі оповідання» як художньо-стилістичного прийому допомагає героям оповідання, автору і читачеві дістатися до первинних значень, адже Час тісно пов'язаний із пам'яттю. Однак Час мешканців Дуклі є немов змарнований, непотрібний і вони не знають, що з ним робити. Складається таке враження, що його наче як забагато. «Dziesiątki, setki, na całej trasie tysiące ciał i dusz próbowało każde na swój sposób uporać się dniem. Siedzieli dookoła stołów, pieców i telewizorów. Ich głowy były zaludnione tymi wszystkimi, których kiedykolwiek znali albo pamiętali» (Stasiuk A., 2018: 8). На думку Н. Стракаускайте, саме пам'ять і місце в концептах і реаліях ландшафту дають змогу поєднати в єдине ціле локальні, етнічні та глобальні аспекти буття (Strakauskaitė N., 2010: 11).

Висновки. Розглянуті нами поетикальні особливості малої ранньої прози А.Стасюка (тропи, стилістичні фігури, сюжет, композиція, портрет,

пейзаж, інтер'єр, монологи, діалоги, мова автора, елементи фоніки тощо) виступають засобом досягнення творчої мети автора як художньо-образного, естетичного відтворення реалій приватного та суспільного життя поляків та Польщі наприкінці ХХ ст. Зображально-виражальні засоби, які в авторському застосуванні та створенні розкривають тему людського буття, утверджують ідею всеперемагаючого життя, в якому тісно переплетені народження і смерть, святість і гріх, прекрасне і потворне та інше. Безперечно, саме засоби поетики ранньої прози А.Стасюка роблять його творчість впізнаваною серед інших, а вербальний текст легко візуалізують у читачьому сприйнятті.

Поетикальні засоби в текстах оповідань із збірок А.Стасюка «Дукля» і «Галицькі оповідання» виконують функції характеротворення, образотворення, художньої типізації, виявляють мовно-стилістичну майстерність автора, розкривають його талант, неповторну своєрідність оповіді тощо. Кожен із засобів художньо-образної виразності в текстах оповідань у взаємозв'язку з іншими цілісно виконує інформаційно-знакове, смислове і художньо-стилістичне навантаження.

Результати нашого дослідження зорієнтовані на детальне вивчення поетикальних особливостей прози А.Стасюка, що має теоретичне і практичне значення і може бути використано в освітніх курсах зарубіжної літератури, а також у подальшому науковому вивченні. Перспектива подальших досліджень пов'язана із виявленням жанрових особливостей прози Анджея Стасюка.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бакула Б. Десять років без цензури. Критика. 2000. Листопад. С. 4–9.
2. Запороженко Ю. Концепт подорожі в сучасному постмодерністському тексті (Ю. Андрухович, А. Стасюк). Слово і Час. 2009. № 7. С. 11–18
3. Калинюшко О. Постімперський простір в рецепції мандрівника: версії А. Стасюка та Ю. Андруховича. Молодий вчений. 2015. №1. С. 165–169.
4. Кропивко І. Постмодерністська література мандрів: персонаж, трансгресія, жанр. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Випуск 1 (39). 2018.
5. Літературознавчий словник-довідник. За ред. Р.Т. Гром'яка, Ю.І. Коваліва, В.І. Теремка. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 752 с.
6. Тиха Л. Функційні особливості лексики на позначення кольору (на матеріалі перекладу роману Анджея Стасюка «Схід»). Лінгвостилістичні студії. Вип. 14, 2021, с. 135–43.
7. Czapliński P. Gnostycki traktat opisowy. «Kresy» 1998, nr 1, s. 141–142.
8. Czapliński P. Wara od Stasiuka. «Polityka». 1999. nr 46. s. 46–50
9. Konończuk E. Mapa jako metafora w «opowieściach przestrzennych» Andrzeja Stasiuka. w: Elżbieta Konończuk. Od poetyki przestrzeni do geo-poetyki. Red. E. Konończuk, E. Sidoruk. Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, 2012. S. 28–48.
10. Millati Piotr. Inna Europa. Nowa mitologia Europy Środkowej w prozie Andrzeja Stasiuka. w: Hanna Gosk, Bożena Karwowska (red.), Nieobecność: pominięcia i przemilczenia w narracjach XX wieku. Warszawa: Elipsa, 2008. s. 188
11. Naniwsky R. Wielowymiarowość gatunków literackich w twórczości Andrzeja Stasiuka na przykładach sposobów kreacji bohaterów. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія». Випуск 43. Одеса: МГУ, 2019. С.61–65.
12. Nora P. Between memory and history: Les Lieux de Memoire. Representations: California, 1989. nr 26. S. 7–25. [in the USA].

13. Stasiuk A. *Dukla*. Wołowiec: Czarne, 2018, 192 s. s. 44.
14. Stasiuk A. *Fado*. Wołowiec: Czarne, 2006. 168 s.
15. Stewart V. *Women's Autobiography: War and Trauma*. New York: Palgrave Macmilan, 2003. 204 P.
16. Strakauskaitė N. *Kultūros kraštovaizdis prie Kuršių* [Cultural landscape near Curonian Spit Cultural landscape near Curonian Spit]. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2010. 255 s.
17. Zimand R. *Gatunek: podróż* [Genre: travel Genre: travel]. Paryż: «Kultura», 1989, nr 10–12

REFERENCES

1. Bakula B. *Desiat rokov bez tsenzury* [Ten years without censorship]. *Krytyka*. 2000. Lystopad. S. 4–9. [in Ukrainian].
2. Zaporozhchenko Yu. *Kontsept podorozhi v suchasnomu postmodernistskomu teksti* (Iu. Andruhovich, A. Stasiuk) [The concept of travel in a modern postmodern text (Yu. Andruhovich, A. Stasiuk)]. *Slovo i Chas*. 2009. № 7. S. 11–18. [in Ukrainian].
3. Kalyniushko O. *Postimperskyi prostir v retseptsii mandrivnyka: versii A. Stasiuka ta Yu. Andrukhovycha* [Post-imperial space in the reception of the traveler: versions of A. Stasiuk and Yu. Andrukhovich]. *Molodyi vchenyi*. 2015. № 1. S. 165–169. [in Ukrainian].
4. Kropyvko I. *Postmodernistska literatura mandriv: personazh, transhresiiia, zhanr* [Postmodern literature of travels: character, transgression, genre]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Filohiia*. Vypusk 1 (39) 2018. [in Ukrainian].
5. *Literaturoznavchyi slovnyk-dovidnyk* [Literary dictionary-reference]. Za red. R.T. Hromiaka, Yu.I. Kovaliva, V.I. Teremka. Kyiv : VTs «Akademii», 2007. 752 s. [in Ukrainian].
6. Tykha L. *Funktsiini osoblyvosti leksyky na poznachennia koloru* (na materialii perekladu romanu Andzheia Stasiuka «Skhid») [Functional features of the vocabulary for the designation of color (on the material of the translation of Andrzej Stasiuk's novel «East»)]. *Linhvostylistychni studii*. Vyp. 14, 2021, s. 135–43. [in Ukrainian].
7. Czapliński P. *Gnostycki traktat opisowy* [Gnostic descriptive treatise]. «Kresy» 1998, nr 1, s. 141–42. [in Poland].
8. Czapliński P. *Wara od Stasiuka* [Wara from Stasiuk]. «Polityka». 1999, nr 46. [in Poland].
9. Konończuk E., *Mapa jako metafora w «opowieściach przestrzennych» Andrzeja Stasiuka* [Map as a metaphor in Andrzej Stasiuk's «spatial stories»]. w: Elżbieta Konończuk. *Od poetyki przestrzeni do geopoetyki* [From the poetics of space to geopoetics]. Red. E. Konończuk, E. Sidoruk. Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, 2012. S. 28–48. [in Poland].
10. Millati Piotr. *Inna Europa. Nowa mitologia Europy Środkowej w prozie Andrzeja Stasiuka* [Another Europe. The new mythology of Central Europe in the prose of Andrzej Stasiuk]. w: Hanna Gosk, Bożena Karwowska (red.), *Nieobecność: pominięcia i przemilczenia w narracjach XX wieku* [Absence: omissions and silences in the narratives of the twentieth century]. Warszawa: Elipsa, 2008. [in Poland].
11. Naniivskyy R. *Wielowymiarowość gatunków literackich w twórczości Andrzeja Stasiuka na przykładach sposobów kreacji bohaterów* [The multidimensionality of literary genres in the works of Andrzej Stasiuk on the examples of ways of creating heroes]. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. Випуск 43. 2019. С.61-65. [in Ukrainian].
12. Nora P. *Between memory and history: Les Lieux de Memoire Representations*, 1989. S. 7–25.
13. Stasiuk A., *Dukla* [Dukla]. 2018, s. 192. s. 44. [in Poland].
14. Stasiuk A. *Fado* [Fado]. Wołowiec, 2006. s. 39. [in Poland].
15. Stewart V. *Women's Autobiography: War and Trauma* New York: Palgrave Macmilan, 2003. P. 14.
16. Strakauskaitė N. *Kultūros kraštovaizdis prie Kuršių* [Cultural landscape near Curonian Spit Cultural landscape near Curonian Spit]. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2010. 255 s. [in Lithuanian].
17. Zimand R. *Gatunek: podróż* [Genre: travel Genre: travel]. «Znak», 1989, nr 10-12, s. 45. [in Poland].